

કૃષ્ણકળી

ઝવેરચંદ મેઘાણી

ગામનાં માણસ મૂરખાં રે એને કાળવી કે'તાં રે.
હું કે'તો કૃષ્ણકળી કૃષ્ણકળી રે,
ગામનાં માણસ મૂરખાં રે એને કાળવી કે'તાં રે.

દીઠી વૈશાખને દા'ડે, સીમને ફૂલે, બાપની વાડી રે;
માથે કાંઈ ધૂમટો નો'તો
ખભે કાંઈ સંગટો નો'તો,
ઝૂકાઝૂક ઊડતો ચોટો મોકળો એની પીઠ પછાડી રે;
કાળી મર દેહની કાળી —
મેં તો જોઈ આંખ બે કાળી.

બીજું કાંઈ દેખવું નો'તું, આંખ બે કાળી હરણાંવાળી રે
આંજ્યા વિણ આંખ બે કાળી રે. — ગામનાં

આભે એક વાદળી ભાળી ભાંભરી ઊઠી ગાય બે કાળી રે.
આવી ફાળ પામતી બાળી કાળવી એની ઝૂંપડી બા'રી રે
ભાંગીને આંખનાં ભમર આભની સામે ઊભલી ન્યાળી રે
તે દી મેં કાળવી દીઠી,
દીઠી બસ આંખ બે મીઠી,

બીજું કાંઈ દેખવું નો'તું, આંખ બે કાળી હરણાંવાળી રે
આંજ્યા વિણ આંખ બે કાળી રે. — ગામનાં

ઊગમણી લેરખી આવે, મોલ ઝુલાવે, ખાચ હીંચોળા રે,
સીમે કોઈ માનવી નો'તું, એક ઊભો હું, ન્યાળતો લીલા રે.

મારી કોર ઠેરવી આંખ્યો
આંખ્યો કે નવ રે આંખ્યો? —

હું જાણું, કાળવી જાણે, કોઈ ત્રીજું જણ કાંઈ ન જાણે રે.
કાળી! મર હોય એ કાળી,
મેં તો બસ આંખડી ન્યાળી.

બીજું કાંઈ ન્યાળવું નો'તું, આંખ બે કાળી હરણાંવાળી રે
આંજ્યા વિણ આંખ બે કાળી રે. — ગામનાં

એવો જગ જેઠ બેઠો ને મેવલો બેઠો આભ ઈશાને રે,
એવી આષાઢની બાદલ-છાંચડી કાળી રાવટી તાણે રે
એવી કોઈ શ્રાવણી રાતે દિલ એકાએક ડોલવા લાગે રે
એવી એક કાળવી કેરાં કાજળ-ઘેરાં સ્મરણાં જાગે રે.

ગામનાં લોકો! કાળવી કો', દિલ ચાચ તે કે'જો રે,
હું તો કહું કૃષ્ણકળી કૃષ્ણકળી કૃષ્ણકળી રે;
માથે કાંઈ ઓઢણી નો'તી
વેળા લાજવાની ય નો'તી,

બીજું કાંઈ ન્યાળવું નો'તું, બસ દીઠી બે આંખડી કાળી રે,
કાળી કાળી મેઘની છાયા હેઠ મેં દીઠી આંખ બે કાળી રે
કાળી કાળી હરણાંવાળી રે. — ગામનાં

કૃષ્ણકલિ

રવીન્દ્રનાથ ટાગોર

કૃષ્ણકલિ આમિ તારેઈ બલિ
કાલો તારે બલે ગાંવેર લોક.
મેઘલા દિને દેખેચિલેમ માઠે
કાલો મેઘેર કાલો હરિણ-ચોખ.
ઘોમટા માથાય છિલ ના તાર મોટે,
મુક્તવેણી પીઠેર 'પરે લોટે.
કાલો? તા સે યતઈ કાલો હોક,
દેખેછિ તાર કાલો હરિણ-ચોખ.

ઘન મેઘે આંધાર હલ દેખે
ડાકતેછિલ શ્યામલ દુટિ ગાઇ,
શ્યામા મેઘે વ્યસ્ત વ્યાકુલ પદે
કુટિર હતે ત્રસ્ત એલો તાઇ.
આકાશ-પાને હાનિ યુગલ ભુકુ
શુનલે બારેક મેઘેર ગુરુગુરુ.
કાલો ? તા સે યતઈ કાલો હોક,
દેખેછિ તાર કાલો હરિણ-ચોખ.

પૂબે બાતાસ એલ હઠાત ધેઘે,
ઘાનેર ખેતે ખેલિયે ગેલ ઢેઠ.
આલેર ધારે દાંડિયે છિલેમ એકા,
માઠેર માઝે આર છિલ ના કેઠ.
આમાર પાને દેખલે કિના ચેઘે,
આમિઈ જાનિ આર જાને સેઈ મેઘે,
કાલો ? તા સે યતઈ કાલો હોક,
દેખેછિ તાર કાલો હરિણ-ચોખ.

એમનિ ક'રે કાલો કાજલ મેઘ
જ્યેષ્ઠ માસે આસે ઈશાન કોણે.
એમનિ ક'રે કાલો કોમલ છાયા
આષાઢ માસે નામે તમાલ-વને.
એમનિ ક'રે શ્રાવણ-રજનીતે
હઠાત ખુશિ ધનિયે આસે ચિતે.
કાલો ? તા સે યતઈ કાલો હોક,
દેખેછિ તાર કાલો હરિણ-ચોખ.

કૃષ્ણકલિ આમિ તારેઈ બલિ,
આર યા બલે બલુક અન્ય લોક.
દેખેછિલેમ મયનાપાડાર માઠે
કાલો મેઘેર કાલો હરિણ-ચોખ.
માથાર 'પરે દેંચનિ તુલે વાસ,
લજ્જા પાબાર પાયનિ અવકાશ.
કાલો ? તા સે યતઈ કાલો હોક,
દેખેછિ તાર કાલો હરિણ-ચોખ.